

تخصصی شدن محاکم در کشورهای عضو شورای اروپا

متمرکز بر یک موضوع خاص می‌باشند که تمامی پرونده‌های مربوط به آن موضوع، توسط این محاکم مورد رسیدگی قرار می‌گیرند. بنابر این، قضات این محاکم به تدریج در موضوع خاصی از دعاوی، تخصص و تبحر پیدا می‌کنند و به تبع آن، به واسطه‌ی تجربه‌ی چند ساله و تسلط بر مباحث حقوقی پیرامون موضوع خاص، آرای متقنی صادر می‌نمایند. این محاکم متشکل از یک تیم با تخصص‌های بین رشته‌ای می‌باشند که تحت نظارت یک قاضی و با اهداف ذیل فعالیت می‌نمایند:

- مدیریت پرونده به منظور تسریع روند رسیدگی به پرونده‌ها و کاهش زمان اطاله‌ی دادرسی و به تبع آن، افزایش ظرفیت رسیدگی به پرونده‌هایی با موضوعات جدی‌تر.
 - تمرکز امر رسیدگی بر کاهش ارتکاب جرائم با تکیه بر رویکردهای درمانی بین رشته‌ای در مواردی نظیر اعتیاد و موضوعاتی از این دست، بدون اختلال در امنیت اجتماعی و نظم عمومی جامعه.
- در گزارشی که در سال ۲۰۱۶ توسط کمیسیون کارآمدی قضایی شورای اروپا انتشار یافته است به اجمال به برخی از شعب تخصصی دادگاه‌ها در کشورهای عضو این شورا اشاره شده است. به عنوان مثال، ترکیه شعب تخصصی دادگاه مربوط به «تأمین اجتماعی و حقوق بازنشستگان» ایجاد نموده است و فرانسه نیز به دنبال انجام اقدامات مشابهی در این زمینه می‌باشد. در بلژیک شعب تخصصی «خانواده و جوانان» ایجاد گردیده، در یونان دادگاه‌های ویژه‌ی رسیدگی به تخلفات مالیاتی تشکیل شده و ایتالیا شعب بدوی تخصصی رسیدگی به «تخلفات

بی‌تردید بهبود فرآیندها و ارتقای سطح کیفی دادرسی از دغدغه‌های اصلی نظام‌های قضایی محسوب می‌شود. علاوه بر این، تخصصی شدن امور و پیچیدگی بیش از پیش روابط اجتماعی و تصویب و اصلاح مکرر قوانین و مقررات متعدد موجب گردیده تا محاکم عمومی در رسیدگی به موضوعات مختلف با مشکلاتی از جمله عدم اتقان آرای صادره، اطاله‌ی دادرسی و ... مواجه گردند.

تخصصی کردن محاکم و تشکیل محاکم اختصاصی سازوکاری است که برخی از نظام‌های قضایی به منظور حل این مسئله از آن استفاده می‌نمایند. دادگاه‌های اختصاصی از این حیث با دادگاه‌های سنتی متفاوت است که این محاکم به طور خاص تنها صلاحیت رسیدگی به موضوعاتی را دارند که در قانون تعیین شده است. برای مثال: محاکم تجاری در انگلستان تنها به دعاوی تجاری رسیدگی می‌کنند. البته تخصصی شدن محاکم در این حد باقی نمانده است بلکه تا شعب نیز پیش رفته به نحوی که در میان شعب نیز، هر یک در یک یا چند موضوع خاص تخصص دارند و حتی المقدور موضوعات تخصصی به شعبه‌ی خاص خود ارجاع می‌شوند. دادگاه‌های اختصاصی اصطلاحاً به دادگاه‌هایی اطلاق می‌شود که دارای صلاحیت محدود و اغلب منحصر به فرد در یک یا چند موضوع خاص می‌باشند، مثل دادگاه تجاری، دادگاه اداری، دادگاه کار، دادگاه مواد مخدر، دادگاه اطفال و غیره. در واقع دادگاه‌های اختصاصی دادگاه‌هایی با صلاحیت

۵. بهبود کیفیت مدیریت پرونده در محاکم
۶. کاهش اختلاف نظر میان قضات و سلیقه‌ای عمل نمودن آن‌ها
۷. افزایش انعطاف در نظام قضایی
۸. و...

علی‌رغم نقاط قوت بسیار زیاد اجرای طرح تخصصی کردن محاکم در نظام‌های قضایی مختلف، نکته‌ی دیگری که در باب این موضوع بایستی مورد توجه قرار گیرد این است که اگرچه تخصصی کردن دامنه‌ی موضوعات مورد رسیدگی قضات، علی‌القاعده آن‌ها را قادر می‌سازد تا در یک حوزه‌ی خاص حقوقی تجارب ارزنده‌ای کسب نمایند و در نتیجه، به موضوعات تخصصی که جهت رسیدگی به آنها سپرده می‌شود با کیفیت بهتر و سرعت بیشتری رسیدگی کنند؛ اما، عدم وجود چرخش و تناوب در حیطه‌ی تخصصی قاضی و انتصاب دائمی وی در یک دادگاه خاص، در طول زمان می‌تواند منجر به آشنایی او با دایره‌ی محدودی از وکلا و کارشناسان شود که این امر لزوماً موجب افزایش کارآمدی قضات نگردیده و حتی ممکن است منجر به خارج شدن دادگاه از حالت بی‌طرفی گردد. به عنوان مثال، در کشور سوئیس، قضاتی که به مدت طولانی تصدی دادگاه‌های استانی رسیدگی به دعاوی تجاری را بر عهده داشتند، به سبب

ترکیه شعب تخصصی دادگاه مربوط به «تأمین اجتماعی و حقوق بازنشستگان» ایجاد نموده است و فرانسه نیز به دنبال انجام اقدامات مشابهی در این زمینه می‌باشند. در بلژیک شعب تخصصی «خانواده و جوانان» ایجاد گردیده، در یونان دادگاه‌های ویژه‌ی رسیدگی به تخلفات مالیاتی تشکیل شده و ایتالیا شعب بدوی تخصصی رسیدگی به «تخلفات شرکت‌ها» را تأسیس نموده است که در آنها اختلافات مربوط به حقوق رقابت، حقوق شرکت‌ها، مالکیت‌های صنعتی و سایر اختلافات تجاری مورد رسیدگی قرار می‌گیرد

شرکت‌ها» را تأسیس نموده است که در آنها اختلافات مربوط به حقوق رقابت، حقوق شرکت‌ها، مالکیت‌های صنعتی و سایر اختلافات تجاری مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و متناظر با موضوعات فوق‌الذکر، شعب تجدیدنظر نیز در مراکز استان‌ها تأسیس گردیده است.

در سوئیس در سال ۲۰۱۲ یک دادگاه تخصصی «ثبت اختراع» جهت رسیدگی به تمامی اختلافات مربوط به ثبت اختراعات (ماده ۱۲ قانون ثبت اختراع

سوئیس) تشکیل شده است. به تصمیمات این دادگاه تنها در دادگاه فدرال می‌توان اعتراض کرد. به علاوه، دعاوی مربوط به حوزه‌های مالکیت معنوی و رقابت ناعادلانه بایستی مستقیماً توسط دادگاه تجدیدنظر استان مورد رسیدگی قرار بگیرد. اگر چه دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر استانی صلاحیت رسیدگی به همه‌ی اختلافات مربوط به ثبت علائم تجاری را دارا هستند، با این وجود حق ارائه‌ی درخواست تجدیدنظرخواهی به دادگاه فدرال در همه‌ی موارد برای افراد محفوظ می‌باشد. در برخی کشورها نظیر بلغارستان و آلبانی دادگاه‌های ویژه‌ی رسیدگی به «تخلفات اداری» تشکیل گردیده است.

در اتریش، اجرای نظام اصلاح فرآیندهای اداری از اول ژانویه سال ۲۰۱۴ منجر به لغو سیستم تجدیدنظرخواهی از مراجع اداری بالاتر گردیده و راه‌های جایگزینی برای آن پیش‌بینی نموده است: در

نظام اداری جدید، آراء صادره از دادگاه‌های بدوی رسیدگی به تخلفات اداری، تنها در دادگاه اداری فدرال قابل تجدیدنظرخواهی می‌باشد. با خارج نمودن موضوع رسیدگی به مسائل و اختلافات حقوقی دشوار و پیچیده از حیطه‌ی صلاحیت دادگاه‌های عمومی و سپردن این صلاحیت به دادگاه‌های متمرکز، نتایج مطلوبی حاصل خواهد شد که برخی از این نتایج عبارتند از:

۱. افزایش کارآمدی نظام قضایی
۲. افزایش کارآمدی محاکم
۳. ایجاد یکپارچگی
۴. تخصص محوری

داشتن روابط تجاری با برخی بانک‌ها و شرکت‌های بیمه، و ذی نفع بودن در برخی پرونده‌ها، آراء مشخصی را به نفع آن‌ها صادر می‌کردند.

منبع:

1. SANTIS, F. D. (2016). Structural measures adopted by some Council of Europe member states to improve the functioning of civil and administrative justice. CEPEJ.
2. B.Zimmer, M. (2009). Overview of Specialized Courts. International Journal for Court Administration.